

RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

CONSEIL D'ÉTAT
section de législation

advies 78.952/1
van 27 maart 2026

avis 78.952/1
du 27 mars 2026

over

sur

een voorontwerp van wet 'tot
wijziging van de wet van
26 juni 1963 tot instelling van
een Orde van architecten'

un avant-projet de loi
'modifiant la loi du
26 juin 1963 créant un Ordre
des architectes'

Op 23 februari 2026 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister van Middenstand verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van wet ‘tot wijziging van de wet van 26 juni 1963 tot instelling van een Orde van architecten’.

Het voorontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 17 maart 2026. De kamer was samengesteld uit Pierre LEFRANC, kamervoorzitter, Brecht STEEN en Tim CORTHAUT, staatsraden, Michel TISON, assessor, en Wim GEURTS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Ronald VAN CROMBRUGGE, auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Pierre LEFRANC, kamervoorzitter.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 27 maart 2026.

*

Le 23 février 2026, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par la Ministre des Classes moyennes, à communiquer un avis dans un délai de trente jours, sur un avant-projet de loi ‘modifiant la loi du 26 juin 1963 créant un Ordre des architectes’.

L'avant-projet a été examiné par la première chambre le 17 mars 2026. La chambre était composée de Pierre LEFRANC, président de chambre, Brecht STEEN et Tim CORTHAUT, conseillers d'État, Michel TISON, assesseur, et Wim GEURTS, greffier.

Le rapport a été présenté par Ronald VAN CROMBRUGGE, auditeur.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Pierre LEFRANC, président de chambre.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 27 mars 2026.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond¹, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

2. Het voorontwerp van wet beoogt uiteenlopende wijzigingen in de wet van 26 juni 1963 ‘tot instelling van een Orde van architecten’. De voornaamste wijzigingen kunnen als volgt worden samengevat.

Het voorontwerp van wet strekt ten eerste tot een aantal technische wijzigingen van de wet van 26 juni 1963, onder meer wat betreft de inschrijving op de lijst van stagiairs die in het buitenland verblijven en wier stagemeeester evenmin in België woonachtig is (artikel 2 van het voorontwerp).

Het voorontwerp van wet strekt ten tweede ertoe om de toegang van jonge architecten tot de organen van de Orde te bevorderen. Daartoe wordt bepaald dat bij de verkiezingen van de raden van de Orde in geval van een gelijk aantal stemmen, de voorkeur gaat naar de jongste kandidaat (artikel 3, 1°). Daarnaast worden de verkiesbaarheidsvereisten voor de raden van de Orde versoepeld, door onder meer de minimale leeftijd van dertig jaar en de vereiste dat de kandidaat ten minste sedert vijf jaar op een van de tabellen van de Orde is ingeschreven op te heffen (artikel 5). Ten slotte wordt voorzien in de verkiezing door de stagiairs van een afgevaardigde per afdeling van de nationale raad, die de vergaderingen van de nationale raad en van zijn afdelingen zal bijwonen met raadgevende stem (artikel 9, 2°).

Het voorontwerp van wet strekt ten derde ertoe de transparantie te vergroten van de Orde, door het invoeren van een verplichte bekendmaking van een jaarverslag door de nationale raad op haar internetsite, met inbegrip van bepaalde financiële kerncijfers, alsook van bepaalde definitieve gepseudonimiseerde beslissingen van de raden van de Orde en van de raden van beroep (artikel 11, b)).

Het voorontwerp van wet strekt ten vierde ertoe het financieel beheer van de Orde te versterken. Hiertoe worden onder meer de functies van penningmeester en adjunct-penningmeester in de nationale raad wettelijk verankerd en wordt er in de benoeming van twee regeringscommissarissen voorzien die verslag uitbrengen over hun onderzoek van de rekeningen van de nationale raad (artikelen 10 en 22). De regels in verband met de werkingskosten van de Orde worden verduidelijkt en in overeenstemming gebracht met de regels die gelden voor andere beroepsordes die vallen onder de bevoegdheid van de minister bevoegd voor Middenstand. Tegelijkertijd wordt de verplichte machtiging door de Koning voor het ontvangen van schenkingen door de Orde opgeheven (artikel 21).

¹ Aangezien het om een voorontwerp van wet gaat, wordt onder “rechtsgrond” de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

Het voorontwerp van wet strekt ten vijfde ertoe de werking van de Orde te optimaliseren, in bijzonder door te voorzien in de mogelijkheid om zendingen ook elektronisch te doen (artikelen 6, 8 en 20), door te voorzien in een goedkeuringstoezicht door de minister voor wat betreft de reglementen van de Orde (artikel 11, a)) alsook door te voorzien in een machtiging aan de Koning om de nodige voorschriften vast te stellen voor de werking en de organisatie van de Orde (artikel 23) en om aanvullende voorwaarden vast te stellen waaraan moet worden voldaan om stagemeeester te worden (artikel 24).

Voorts strekt het voorontwerp van wet ertoe de regels in verband met tucht te wijzigen. Zo wordt de tuchtstraf “afkeuring” opgeheven en wordt “schrapping” vervangen door “weglating” (artikelen 4, 7, 19, en 25). Daarnaast wordt voorzien in de mogelijkheid voor de raden van de Orde, de nationale raad, en de minister bevoegd voor Middenstand om de schorsing bij ordemaatregel uit te spreken ten aanzien van een lid van een raad van de Orde en van de nationale raad (artikelen 12 en 13). Tegen deze beslissing kan beroep worden ingesteld bij de Raad van State. Het voorontwerp van wet bevat een regeling om te voorzien in de vervanging van de geschorste leden (artikel 14). Ten slotte voorziet het voorontwerp van wet in de mogelijkheid om het mandaat van een lid de nationale raad of van het bureau van een raad van de Orde te revoceren. Deze beslissing kan ofwel worden genomen door de betrokken raad (artikel 15) ofwel door de minister bevoegd voor de Middenstand (artikel 16). Ook tegen deze beslissing kan beroep worden ingesteld bij de Raad van State, en wordt er voorzien in een regeling voor de vervanging van de betrokken leden (artikel 17).

VORMVEREISTEN

3. Overeenkomstig artikel 11 van het voorontwerp van wet zullen de definitieve gepseudonimiseerde tuchtrechtelijke beslissingen en beslissingen zoals in tucht van de raden van de Orde en van de raden van beroep op de website van de Orde van architecten worden gepubliceerd. Een pseudonimisering impliceert dat potentieel een identificatie mogelijk is aan de hand van aanvullende gegevens,² zodat gepseudonimiseerde gegevens nog steeds persoonsgegevens uitmaken zoals bedoeld in de algemene verordening gegevensbescherming.

Artikel 36, lid 4, van de algemene verordening gegevensbescherming, gelezen in samenhang met artikel 57, lid 1, c), van die verordening en overweging 96 van de preambule van die verordening, alsook in voorkomend geval met artikel 2, tweede lid, van de wet van 30 juli 2018 ‘betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens’, schrijft voor dat de toezichthoudende autoriteit, *in casu* de Gegevensbeschermingsautoriteit bedoeld in de wet van 3 december 2017 ‘tot oprichting van de Gegevensbeschermingsautoriteit’, wordt geraadpleegd bij het opstellen van een voorstel voor een door een nationaal parlement vast te stellen wetgevingsmaatregel, of een daarop gebaseerde regelgevingsmaatregel, in verband met de verwerking van persoonsgegevens.

² Zie artikel 4, 5), van verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 ‘betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming)’.

Uit de bij de adviesaanvraag gevoegde stukken, blijkt niet dat de Gegevensbeschermingsautoriteit om advies is verzocht over het voorontwerp. Er moet op worden toegezien dat dit verplichte vormvereiste wordt vervuld opdat het voorontwerp doorgang kan vinden.

Indien de aan de Raad van State voorgelegde tekst ten gevolge van het vervullen van de voornoemde vormvereiste nog wijzigingen zou ondergaan, moeten de gewijzigde of toegevoegde bepalingen, ter inachtneming van het voorschrift van artikel 3, § 1, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, aan de afdeling Wetgeving worden voorgelegd.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Delegaties aan de minister

4.1. In het voorontwerp van wet wordt in meerdere ontworpen bepalingen een aantal bevoegdheden gedelegeerd aan de minister bevoegd voor de middenstand en zelfstandigen. Zo kan onder meer worden gewezen op de bevoegdheid die aan de minister wordt gedelegeerd om de huishoudelijke reglementen van de raden van de Orde en van de nationale Raad goed te keuren (ontworpen artikel 38, 5°, van de wet van 26 juni 1963), om een lid van de nationale raad of een lid van een bureau van een raad van de Orde te schorsen als ordemaatregel (ontworpen artikel 43/2), om bij wijze van tuchtmaatregel het mandaat van een lid van de nationale raad of een lid van een bureau van een raad van de Orde te revoceren (ontworpen artikel 43/5), of de bevoegdheid om de vaststelling door de nationale raad om het bedrag van de bijdrage voor het volgende werkjaar en het begrotingsontwerp van de nationale raad goed te keuren, en om een regeringscommissaris aan te stellen (ontworpen artikel 49).

4.2. Een rechtstreekse delegatie van regelgevende bevoegdheden aan een minister door de wetgever komt in principe neer op een ingrijpen van de wetgever in een prerogatief dat aan de Koning als hoofd van de federale uitvoerende macht (artikel 37 van de Grondwet) toebehoort.³ Bovendien lijken er geen objectieve redenen voorhanden te zijn die een dringend optreden van de uitvoerende macht vereisen zonder dat kan worden volstaan met een optreden van de Koning.⁴

Hetzelfde bezwaar rijst ook voor een rechtstreekse delegatie aan de minister bevoegd voor Middenstand voor het nemen van besluiten die niet als regelgevend kunnen worden beschouwd.⁵

4.3. Deze delegaties aan de minister moeten dan ook worden omgevormd tot delegaties aan de Koning, die dan kan beslissen over een verdere delegatie binnen de uitvoerende macht.

³ Adv.RvS 68.936/AV van 7 april 2021 over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 14 augustus 2021 ‘betreffende de maatregelen van bestuurlijke politie tijdens een epidemische noodsituatie’, opm. 60.

⁴ Zie GwH 12 februari 2026, nr. 20/2026, B.20-B.21.1: “Een rechtstreekse toekenning van een verordenende bevoegdheid, door de wetgever, aan een minister of zijn gemachtigde kan slechts uitzonderlijk worden verantwoord indien objectieve redenen voorhanden zijn die een dringend optreden van de uitvoerende macht vereisen”.

⁵ Zie Adv.RvS 75.135/16 van 22 februari 2024 over een voorontwerp dat heeft geleid tot de wet van 7 mei 2024 ‘houdende diverse bepalingen met betrekking tot het statuut van het gerechtspersoneel’, opm. 7.2.

4.4. In de huidige tekst van de wet van 26 juni 1963 wordt reeds in een aantal bepalingen een bevoegdheid gedelegeerd aan de minister. Dit is meer in het bijzonder het geval voor artikel 40 (bevoegdheid om een beroep in te stellen tegen een beslissing van de nationale raad) en artikel 49 (goedkeuring van het bedrag van de bijdrage zoals vastgesteld door de nationale raad, goedkeuring van de begroting, benoeming van een regeringscommissaris). Daarnaast wordt in een aantal artikelen gesteld dat bepaalde informatie dient te worden meegedeeld aan de minister. Dit is in het bijzonder het geval voor artikel 34 (overmaken van een lijst van kandidaten voor de nationale raad van de Orde onder de personeelsleden die de architectuur of de architectural engineering onderwijzen in universiteiten) en artikel 46 (overmaken van de eindbeslissingen van de raden van beroep en van de nationale raad aan de minister). In artikel 39 wordt dan weer bepaald dat de minister de redenen dient over te maken aan de nationale raad waarom geen bindende kracht wordt verleend aan de voorschriften van de plichtenleer of aan het stagereglement. De gelegenheid kan te baat worden genomen om deze rechtstreekse delegaties aan de minister ook om te vormen tot delegaties aan de Koning.

Verlenen van tuchtbevoegdheid aan de minister

5.1. De vraag rijst specifiek wat de artikelen 13 en 16 van het voorontwerp betreft of het wel aan de minister of de Koning toekomt om ordemaatregelen of tuchtmaatregelen te nemen ten aanzien van de leden van de Orde van architecten, vermits deze bevoegdheden in de eerste plaats toebehoren aan de Orde van architecten zelf als beroepsorde. In de memorie van toelichting wordt deze inmenging in de tuchtbevoegdheid van de Orde van architecten als volgt verantwoord:

“De Ordes en Instituten zijn bij wet opgerichte organismen om binnen het kader van bepaalde intellectuele beroepen een taak van algemeen belang met kenmerken van openbaar gezag op te nemen en te verzekeren maar daarbij een zekere autonomie behouden. Gelet op de opdracht van algemeen belang die ze vervullen, is het essentieel om hun goede werking te verzekeren.

De organen en hun mandatarissen moeten hun opdrachten uitvoeren met inachtneming van het wettelijk en reglementair kader. De regeringscommissaris zorgt al voor een controle maar zijn middelen zijn beperkt wanneer hij geconfronteerd wordt met het gedrag van bepaalde mandatarissen of met een conflictsituatie die de werking van een orgaan van de Orde in het gedrang brengt.

Daarom wordt een uitzonderingsregeling in het algemeen belang voorzien om de continuïteit van de Orde te waarborgen en een verlamming van de besluitvorming te vermijden. Er bestaan al procedures binnen het administratief recht maar gelet op de bijzondere aard van de Ordes en Instituten en de autonomie waarover zij beschikken, blijkt het gebruik ervan vragen te hebben opgeroepen in de zeer zeldzame gevallen waarin het nodig was om er een beroep op te doen. Om dit punt te verduidelijken, wordt de wet aangevuld om zowel de organen van de Orde zelf als de toezichthoudende minister in staat te stellen de nodige maatregelen te nemen, met name preventieve maatregelen, om te vermijden dat een bepaald gedrag afbreuk doet aan het imago en de werking van de Orde.”

Hierover nader bevraagd verklaarde de gemachtigde nog het volgende:

“De autonomie van een Orde/Instituut is vastgelegd, geregeld maar dus ook beperkt in de wet. Dat houdt in dat de minister toezicht kan en moet houden op de Orde of het Instituut. Gelet op de recente ervaringen is het aangewezen om een tussenkomst van de

minister mogelijk te maken om een herhaling van een hyperconflict te vermijden, aangezien dat in het belang is van het architectenkorps en ook in het algemeen belang. De eventuele tussenkomst van de minister lijkt ons dan ook evenredig. De wet beperkt de bevoegdheid van de minister tot ernstige situaties, namelijk gevallen van notoir wangedrag, nalatigheid of ernstige onbekwaamheid.”

5.2. Het verdient aanbeveling om deze bijkomende verantwoording van de gemachtigde voor de inmenging in de tuchtbevoegdheid van de Orde van architecten die beperkt is tot de mandaten binnen de nationale raad en de raden van de Orde en erop is gericht om te waarborgen dat deze organen hun wettelijke taken vervullen, in de memorie van toelichting op te nemen.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 6

6. De inleidende zin van artikel 6 van het voorontwerp dient te worden aangevuld met de nog geldende wijzigingen van de vermelde artikelen 17 en 24 van de wet van 26 juni 1963.

Artikel 11

7. Artikel 38 van de wet van 26 juni 1963 werd niet gewijzigd bij de wet van 9 februari 2024. Bijgevolg dient in de inleidende zin van artikel 11 van het voorontwerp te worden verwezen naar de wet van 21 juli 2017 in plaats van naar de wet van 9 februari 2024.

Artikel 12

8.1. De gemachtigde bevestigde dat de “schorsing bij ordemaatregel” die bij artikel 12 van het voorontwerp wordt ingevoerd, louter betrekking heeft op de uitoefening van de leden van de nationale raad of de raden van de Orde van hun mandaat binnen de desbetreffende raad, maar geen betrekking heeft op de mogelijkheid voor het betrokken lid om het beroep van architect uit te oefenen. Deze bedoeling blijkt evenwel niet uitdrukkelijk uit het dispositief van het ontworpen artikel 43/1 van de wet van 26 juni 1963.

Uit het feit dat de schorsing in het ontworpen artikel 43/1 geconcipieerd is als een ordemaatregel volgt niet automatisch dat deze beperkt dient te zijn tot de uitoefening van een lid van de nationale raad of een raad van de Orde van diens mandaat binnen de desbetreffende raad. Het begrip “schorsing” wordt in artikel 21 van de wet van 26 juni 1963 immers gedefinieerd als “het verbod om het beroep van architect gedurende een vastgestelde termijn in België uit te oefenen”. Een dergelijke schorsing zou eveneens dienend kunnen zijn voor de goede werking van de Orde of van een van zijn organen.

Bijgevolg verdient het aanbeveling om in het ontworpen artikel 43/1 van de wet van 26 juni 1963 een definitie toe te voegen van de “schorsing bij ordemaatregel”, zodat de beoogde rechtsgevolgen van deze maatregel duidelijk zijn.

8.2. Dezelfde opmerking geldt voor artikel 13 van het voorontwerp, voor wat betreft de schorsing bij ordemaatregel die kan worden opgelegd door de minister bevoegd voor de Middenstand.

Artikel 15

9.1. Artikel 15 van het voorontwerp van wet voegt een artikel 43/4 toe aan de wet van 26 juni 1963, dat aan de nationale raad de bevoegdheid verleent om het mandaat van een van zijn leden te revoceren, en aan de raden van de Orde de bevoegdheid om de revocatiemaatregel te nemen ten aanzien van een lid van hun bureau.

Volgens de memorie van toelichting dient deze bevoegdheid aldus te worden geïnterpreteerd:

“De revocatie kan enkel gelden voor zogenaamde ‘secundaire’ mandaten. Daarmee worden mandaten bedoeld van het type ‘voorzitter’, ‘penningmeester’,... die toegewezen worden bij stemming onder de verkozen leden. De revocatie is niet van toepassing op de personen die rechtstreeks verkozen worden door de leden van de Orde.”

Wat de revocatie van het mandaat van een lid van de nationale raad betreft, rijst de vraag of het de bedoeling is van de stellers van het voorontwerp dat de revocatie uitsluitend betrekking heeft op secundaire mandaten binnen de nationale raad, zoals bijvoorbeeld dat van voorzitter of penningmeester, zoals uit de memorie van toelichting kan worden afgeleid, dan wel of de revocatie betrekking kan hebben op elk mandaat van een lid van de nationale raad, zoals lijkt te moeten volgen uit het ontworpen 43/6, § 3, van de wet van 26 juni 1963.

Hierover bevraagd antwoordde de gemachtigde:

“De nationale raad kan een revocatiemaatregel uitspreken van elk lid van de nationale raad. Dit is niet beperkt tot de mandaten vermeld in artikel 36 van de wet van 26 juni 1963. De leden van de nationale raad worden niet rechtstreeks verkozen door het architectenkorps, maar gekozen en afgevaardigd door de leden van de provinciale raden van de Orde of benoemd door de Koning.

De provinciale raden van de Orde kunnen enkel een revocatie uitspreken van een lid van hun bureau (zie mandaten vermeld in art. 14 van de wet van 26 juni 1963). Een revocatie als lid van de provinciale raad van de Orde is niet mogelijk omdat dit indruist tegen de stem van de architect-kiezer. De leden van de provinciale raad van de Orde worden rechtstreeks verkozen door het architectenkorps en blijven dus lid van de provinciale raad van de Orde. De leden van het bureau van een provinciale raad daarentegen worden door en onder de leden van die provinciale raad verkozen en niet rechtstreeks door de architect-kiezer.”

Uit het antwoord van de gemachtigde blijkt dat het mandaat binnen de nationale raad op zich als een “secundair mandaat” moet worden beschouwd zoals bedoeld in de memorie van toelichting, vermits de leden van de nationale raad niet rechtstreeks zijn verkozen door de leden van de Orde.

9.2. Wat de revocatie van het mandaat van een lid van het bureau van een raad van de Orde betreft, lijkt uit de ontworpen regeling te moeten volgen dat de revocatie eveneens het verlies tot gevolg heeft van het verkozen mandaat als lid van de raad van de Orde, aangezien in het

ontworpen artikel 43/3, § 3, 2°, van de wet van 26 juni 1963 dat overeenkomstig artikel 43/6 toepasselijk is op de vervanging van dat lid, wordt gesteld dat in dat geval het plaatsvervangend lid dat als eerste in de rangorde komt gewoon lid wordt. Hierover bevestigd antwoordde de gemachtigde als volgt:

“In beide gevallen blijft de persoon lid van de provinciale raad omdat het in beide gevallen gaat om een persoon die verkozen werd. De aanduiding in de nationale raad en in het Bureau van de provinciale raad is een secundair mandaat waarbij betrokkene aangeduid maar niet verkozen wordt. Daarom verwijst artikel 43/6 enkel naar artikel 43/3, 2°, en niet naar artikel 43/3, 1°.

Maar naar aanleiding van uw vraag stellen wij vast dat deze verwijzing onduidelijk is en vragen oproept. In feite is alleen de tweede zin van artikel 43/3, 2°, van toepassing, met dien verstande dat de betrokken persoon niet mag deelnemen bij de aanduiding van zijn vervanger. We stellen daarom voor om het artikel als volgt te wijzigen:

43/6. § 3. Binnen een bureau van de raden van de Orde gaan de effectieve leden van de raad van de Orde, met uitzondering van het lid dat het voorwerp uitmaakt van de revocatiemaatregel, over tot een interne gedeeltelijke verkiezing om het lid aan te duiden dat het vacante mandaat zal waarnemen.

In het Frans:

43/6. § 3. Au sein d'un bureau des conseils de l'Ordre, les membres effectifs du conseil de l'Ordre, à l'exclusion du membre faisant l'objet de la mesure de la révocation, procèdent à une élection interne partielle pour désigner celui de leurs membres qui assurera le mandat vacant.”

De Raad van State neemt hiervan akte. Daarnaast verdient het aanbeveling om in artikel 43/3 te verduidelijken dat de revocatie ten aanzien van een lid van het bureau van een raad van de Orde niet de revocatie tot gevolg heeft van het verkozen mandaat van dit lid binnen die raad, zodat dit niet slechts impliciet valt af te leiden uit het door de gemachtigde gemaakte tekstvoorstel voor artikel 43/6.

9.3. Dezelfde opmerking geldt voor artikel 16 van het voorontwerp, voor wat betreft de revocatiemaatregel die kan worden uitgesproken door de minister bevoegd voor Middenstand.

9.4. De nieuw ingevoerde maatregel kan omwille van de gekozen benaming (“revocatie”) de indruk wekken dat de maatregel terugwerkende kracht kan hebben hoewel zulks niet de bedoeling lijkt van de stellers van het voorontwerp. Het verdient daarom aanbeveling te overwegen deze maatregel als een beslissing tot (voortijdige) beëindiging van het mandaat te benoemen.

*

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique¹ et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET

2. L'avant-projet de loi tend à apporter diverses modifications à la loi du 26 juin 1963 'créant un Ordre des architectes'. Les principales modifications peuvent être résumées de la manière suivante.

L'avant-projet de loi vise en premier lieu une série de modifications techniques de la loi du 26 juin 1963, notamment en ce qui concerne l'inscription sur la liste de stagiaires qui résident à l'étranger et dont le maître de stage n'est pas non plus domicilié en Belgique (article 2 de l'avant-projet).

L'avant-projet de loi vise en deuxième lieu à promouvoir l'accès de jeunes architectes aux organes de l'Ordre. À cet effet, il est prévu que lors des élections des conseils de l'Ordre, en cas de nombre égal de suffrages, la préférence est donnée au plus jeune candidat (article 3, 1°). En outre, les exigences en matière d'éligibilité pour les conseils de l'Ordre sont assouplies notamment par la suppression de l'âge minimal de trente ans et de l'exigence que le candidat soit inscrit depuis cinq ans au moins à l'un des tableaux de l'Ordre (article 5). Enfin, il est prévu que les stagiaires élisent un délégué par section du conseil national qui assistera aux réunions du conseil national et de ses sections avec voix consultative (article 9, 2°).

L'avant-projet de loi tend en troisième lieu à accroître la transparence de l'Ordre en instaurant une obligation pour le conseil national de publier sur son site internet un rapport annuel, y compris certains chiffres financiers clés, ainsi que certaines décisions définitives pseudonymisées des conseils de l'Ordre et des conseils d'appel (article 11, b)).

L'avant-projet de loi vise en quatrième lieu à renforcer la gestion financière de l'Ordre. À cette fin, les fonctions de trésorier et de trésorier adjoint au conseil national, notamment, font l'objet d'un ancrage légal et il est prévu de nommer deux commissaires du gouvernement qui font rapport sur l'examen qu'ils ont fait des comptes du conseil national (articles 10 et 22). Les règles relatives aux frais de fonctionnement de l'Ordre sont précisées et mises en conformité avec les règles qui s'appliquent à d'autres ordres professionnels relevant de la compétence du ministre qui a les Classes moyennes dans ses attributions. Simultanément, l'obligation pour l'Ordre d'obtenir l'autorisation du Roi pour recevoir des libéralités est supprimée (article 21).

L'avant-projet de loi vise en cinquième lieu à optimiser le fonctionnement de l'Ordre, plus particulièrement en prévoyant la possibilité de procéder à des envois également par voie électronique (articles 6, 8 et 20), en prévoyant un contrôle d'approbation par le ministre en ce

¹ S'agissant d'un avant-projet de loi, on entend par « fondement juridique » la conformité aux normes supérieures.

qui concerne les règlements de l'Ordre (article 11, a)) ainsi qu'en prévoyant une habilitation au Roi à arrêter les règlements nécessaires pour le fonctionnement et l'organisation de l'Ordre (article 23), et à fixer des conditions supplémentaires qui doivent être remplies pour devenir maître de stage (article 24).

Ensuite, l'avant-projet de loi tend à modifier les règles en matière disciplinaire. Ainsi la sanction disciplinaire de la « censure » est supprimée et « la radiation » est remplacée par « l'omission » (articles 4, 7, 19 et 25). En outre, l'avant-projet prévoit la possibilité pour les conseils de l'Ordre, le conseil national et le ministre qui a les Classes moyennes dans ses attributions de prononcer une suspension par mesure d'ordre à l'égard d'un membre d'un conseil de l'Ordre et du conseil national (articles 12 et 13). Cette décision peut faire l'objet d'un recours devant le Conseil d'État. L'avant-projet de loi contient un dispositif prévoyant le remplacement des membres suspendus (article 14). Enfin, il prévoit la possibilité de révoquer de son mandat un membre du conseil national ou du bureau d'un conseil de l'Ordre. Cette décision peut être prise soit par le conseil concerné (article 15) soit par le ministre qui a les Classes moyennes dans ses attributions (article 16). Cette décision peut elle aussi faire l'objet d'un recours devant le Conseil d'État et un dispositif est prévu pour le remplacement des membres concernés (article 17).

FORMALITÉS

3. Conformément à l'article 11 de l'avant-projet de loi, les décisions disciplinaires pseudonymisées définitives et les décisions de nature disciplinaire des conseils de l'Ordre et des conseils d'appel seront publiées sur le site internet de l'Ordre des architectes. Une pseudonymisation implique que potentiellement, une identification est possible en utilisant des informations supplémentaires² de sorte que les données qui ont fait l'objet d'une pseudonymisation constituent toujours des données à caractère personnel au sens du règlement général sur la protection des données.

L'article 36, paragraphe 4, du règlement général sur la protection des données, combiné avec son article 57, paragraphe 1, c), et le considérant 96 du préambule de ce règlement, ainsi que, le cas échéant, avec l'article 2, alinéa 2, de la loi du 30 juillet 2018 'relative à la protection des personnes physiques à l'égard des traitements de données à caractère personnel', prévoit une obligation de consulter l'autorité de contrôle, en l'occurrence l'Autorité de protection des données visée dans la loi du 3 décembre 2017 'portant création de l'Autorité de protection des données', dans le cadre de l'élaboration d'une proposition de mesure législative devant être adoptée par un parlement national ou d'une mesure réglementaire fondée sur une telle mesure législative, qui se rapporte au traitement de données à caractère personnel.

Il ne ressort pas des pièces jointes à la demande d'avis que l'avis de l'Autorité de protection des données a été demandé sur l'avant-projet. On veillera à ce que cette formalité requise soit accomplie afin que l'avant-projet puisse se concrétiser.

² Voir l'article 4, 5), du règlement (UE) 2016/679 du Parlement européen et du Conseil du 27 avril 2016 'relatif à la protection des personnes physiques à l'égard du traitement des données à caractère personnel et à la libre circulation de ces données, et abrogeant la directive 95/46/CE (règlement général sur la protection des données)'.

Si l'accomplissement de la formalité susmentionnée devait encore donner lieu à des modifications du texte soumis au Conseil d'État, les dispositions modifiées ou ajoutées devraient être soumises à la section de législation, conformément à la prescription de l'article 3, § 1er, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État.

OBSERVATIONS GÉNÉRALES

Délégations au ministre

4.1. L'avant-projet de loi délègue dans plusieurs dispositions en projet un certain nombre de compétences au ministre qui a les Classes moyennes et les Indépendants dans ses attributions. Ainsi, on peut notamment relever la compétence déléguée au ministre d'approuver les règlements d'ordre intérieur des conseils de l'Ordre et du conseil national (article 38, 5°, en projet, de la loi du 26 juin 1963), de suspendre un membre du conseil national ou un membre d'un bureau d'un conseil de l'Ordre à titre de mesure d'ordre (article 43/2 en projet) et de révoquer par mesure disciplinaire un membre du conseil national ou un membre d'un bureau d'un conseil de l'Ordre de son mandat (article 43/5 en projet), ou la compétence d'approuver la fixation par le conseil national du montant de la cotisation pour l'exercice suivant et le projet de budget du conseil national, ainsi que de nommer un commissaire du gouvernement (projet d'article 49).

4.2. L'octroi par le législateur d'une délégation directe de pouvoirs réglementaires à un ministre signifierait en principe que le législateur empiéterait sur une prérogative qui revient au Roi en tant que chef du pouvoir exécutif fédéral (article 37 de la Constitution)³. En outre, il ne semble pas y avoir de motifs objectifs requérant une intervention urgente du pouvoir exécutif sans qu'une intervention du Roi puisse suffire⁴.

La même objection vaut aussi pour une délégation directe au ministre qui a les Classes moyennes dans ses attributions, lui permettant de prendre des arrêtés qui ne peuvent pas être considérés comme réglementaires⁵.

4.3. Ces délégations au ministre doivent dès lors être transformées en délégations au Roi, qui pourra alors décider d'une autre délégation dans le cadre du pouvoir exécutif.

4.4. Le texte actuel de la loi du 26 juin 1963 comporte déjà dans une série de dispositions une compétence déléguée au ministre. Tel est plus particulièrement le cas de l'article 40 (compétence visant à introduire un recours contre une décision du conseil national) et de l'article 49 (approbation du montant de la cotisation fixée par le conseil national, approbation du budget, nomination d'un commissaire de gouvernement). Par ailleurs, un certain nombre d'articles précisent que certaines informations doivent être communiquées au ministre. Tel est en particulier

³ Avis C.E. 68.936/AG du 7 avril 2021 sur un avant-projet devenu la loi du 14 août 2021 'relative aux mesures de police administrative lors d'une situation d'urgence épidémique', obs. 60.

⁴ Voir C.C. 12 février 2026, n° 20/2026, B.20-B.21.1: « Une attribution directe d'un pouvoir réglementaire, accordée par le législateur à un ministre ou à son délégué, ne peut être justifiée qu'à titre exceptionnel s'il existe des raisons objectives requérant une intervention urgente du pouvoir exécutif ».

⁵ Voir avis C.E. 75.135/16 du 22 février 2024 sur un avant-projet devenu la loi du 7 mai 2024 'portant des dispositions diverses relatives au statut du personnel judiciaire', obs. 7.2.

le cas de l'article 34 (transmission d'une liste de candidats pour le conseil national de l'Ordre parmi les membres du personnel enseignant l'architecture ou l'ingénierie architecturale au sein des universités) et de l'article 46 (transmission des décisions finales des conseils d'appel et du conseil national au ministre). L'article 39 prévoit quant à lui que le ministre doit faire connaître au conseil national les raisons pour lesquelles les règles de déontologie ou le règlement du stage ne sont pas rendus obligatoires. L'occasion peut être mise à profit pour également transformer en délégations au Roi ces délégations directes octroyées au ministre.

Octroi de pouvoirs disciplinaires au ministre

5.1. La question se pose, spécifiquement en ce qui concerne les articles 13 et 16 de l'avant-projet, de savoir s'il appartient effectivement au ministre ou au Roi de prendre des mesures d'ordre ou des mesures disciplinaires à l'encontre des membres de l'Ordre des architectes, dès lors que ces compétences appartiennent avant tout à l'Ordre des architectes lui-même en tant qu'ordre professionnel. L'exposé des motifs justifie cette ingérence dans les pouvoirs disciplinaires de l'Ordre des architectes comme suit :

« Les Ordres et Instituts sont des organismes créés par la loi en vue d'assumer et d'assurer dans le ressort de certaines professions intellectuelles une mission d'intérêt général avec des attributs de puissance publique, mais tout en jouissant d'une certaine autonomie. Vu la mission d'intérêt général qu'ils remplissent, il est essentiel de s'assurer de leur bon fonctionnement.

Les organes et leurs mandataires doivent accomplir leurs missions dans le respect du cadre légal et réglementaire. Le commissaire du gouvernement assure déjà un contrôle mais ses moyens sont limités lorsqu'il est confronté au comportement de certains mandataires ou à une situation conflictuelle mettant à mal le fonctionnement d'un organe de l'Ordre.

A cette fin, une procédure d'exception est prévue afin de garantir la continuité de l'Ordre et d'éviter une paralysie du processus décisionnel dans l'intérêt général. Des procédures existent déjà au niveau du droit administratif mais il apparaît qu'au vu du caractère particulier des Ordres et Instituts et de l'autonomie dont ils disposent, l'utilisation de celles-ci ont suscité des questions dans les très rares cas où il aurait fallu y recourir. En vue de clarifier ce point, la loi est complétée pour permettre, tant aux organes de l'Ordre même qu'au ministre de tutelle, d'adopter les mesures nécessaires notamment à titre préventif pour éviter qu'un comportement puisse porter atteinte à l'image et au fonctionnement de l'Ordre ».

Invité à donner des précisions à ce sujet, le délégué a déclaré ce qui suit :

« De autonomie van een Orde/Instituut is vastgelegd, geregeld maar dus ook beperkt in de wet. Dat houdt in dat de minister toezicht kan en moet houden op de Orde of het Instituut. Gelet op de recente ervaringen is het aangewezen om een tussenkomst van de minister mogelijk te maken om een herhaling van een hyperconflict te vermijden, aangezien dat in het belang is van het architectenkorps en ook in het algemeen belang. De eventuele tussenkomst van de minister lijkt ons dan ook evenredig. De wet beperkt de bevoegdheid van de minister tot ernstige situaties, namelijk gevallen van notoir wangedrag, nalatigheid of ernstige onbekwaamheid ».

5.2. Il est recommandé de faire figurer dans l'exposé des motifs cette justification supplémentaire du délégué concernant l'ingérence dans les pouvoirs disciplinaires de l'Ordre des architectes, qui se limite aux mandats au sein du conseil national et des conseils de l'Ordre et qui vise à garantir que ces organes accomplissent leurs missions légales.

EXAMEN DU TEXTE

Article 6

6. La phrase liminaire de l'article 6 de l'avant-projet sera complétée par les modifications encore en vigueur des articles 17 et 24, mentionnés, de la loi du 26 juin 1963.

Article 11

7. L'article 38 de la loi du 26 juin 1963 n'a pas été modifié par la loi du 9 février 2024. Il s'ensuit que le texte néerlandais de la phrase liminaire de l'article 11 de l'avant-projet doit renvoyer à la loi du 21 juillet 2017 au lieu de viser la loi du 9 février 2024.

Article 12

8.1. Le délégué a confirmé que la « suspension par mesure d'ordre » instaurée par l'article 12 de l'avant-projet porte uniquement sur l'exercice par les membres du conseil national et des conseils de l'Ordre de leur mandat au sein du conseil concerné, mais ne porte pas sur la possibilité pour le membre concerné d'exercer la profession d'architecte. Cette intention ne ressort toutefois pas expressément du dispositif de l'article 43/1, en projet, de la loi du 26 juin 1963.

La circonstance que la suspension prévue à l'article 43/1, en projet, soit conçue comme une mesure d'ordre n'implique pas automatiquement qu'elle doive se limiter à l'exercice, par un membre du conseil national ou d'un conseil de l'Ordre, de son mandat au sein du conseil concerné. En effet, la notion de « suspension » est définie à l'article 21 de la loi du 26 juin 1963 comme « l'interdiction d'exercer en Belgique la profession d'architecte pendant le terme fixé ». Une telle suspension pourrait également contribuer au bon fonctionnement de l'Ordre ou de l'un de ses organes.

Par conséquent, il est recommandé d'ajouter, à l'article 43/1, en projet, de la loi du 26 juin 1963, une définition de la « suspension par mesure d'ordre », pour que les effets juridiques visés de cette mesure soient clairs.

8.2. La même observation vaut pour l'article 13 de l'avant-projet, en ce qui concerne la suspension par mesure d'ordre pouvant être imposée par le ministre qui a les Classes moyennes dans ses attributions.

Article 15

9.1. L'article 15 de l'avant-projet ajoute un article 43/4 à la loi du 26 juin 1963, lequel confère au conseil national la compétence de révoquer le mandat d'un de ses membres et confère aux conseils de l'Ordre la compétence de prendre une mesure de révocation à l'encontre d'un membre de leur bureau.

Selon l'exposé des motifs, cette compétence doit s'interpréter de la sorte :

« La révocation ne peut viser que les mandats dits 'secondaires'. On vise par-là les mandats du type 'président', 'trésorier'... qui sont attribués par un vote parmi les membres élus. La révocation ne s'applique pas aux personnes directement élues par les membres de l'Ordre ».

En ce qui concerne la révocation du mandat d'un membre du conseil national, la question se pose de savoir si l'intention des auteurs de l'avant-projet est que la révocation concerne exclusivement des mandats secondaires au sein du conseil national, tels que ceux de président ou de trésorier, comme on peut le déduire de l'exposé des motifs, ou si la révocation peut concerner tout mandat d'un membre du conseil national, comme cela semble devoir se déduire de l'article 43/6, § 3, en projet, de la loi du 26 juin 1963.

Interrogé à ce sujet, le délégué a donné la réponse suivante :

« De nationale raad kan een revocatiemaatregel uitspreken van elk lid van de nationale raad. Dit is niet beperkt tot de mandaten vermeld in artikel 36 van de wet van 26 juni 1963. De leden van de nationale raad worden niet rechtstreeks verkozen door het architectenkorp, maar gekozen en afgevaardigd door de leden van de provinciale raden van de Orde of benoemd door de Koning.

De provinciale raden van de Orde kunnen enkel een revocatie uitspreken van een lid van hun bureau (zie mandaten vermeld in art. 14 van de wet van 26 juni 1963). Een revocatie als lid van de provinciale raad van de Orde is niet mogelijk omdat dit indruist tegen de stem van de architect-kiezer. De leden van de provinciale raad van de Orde worden rechtstreeks verkozen door het architectenkorp en blijven dus lid van de provinciale raad van de Orde. De leden van het bureau van een provinciale raad daarentegen worden door en onder de leden van die provinciale raad verkozen en niet rechtstreeks door de architect-kiezer ».

Il ressort de la réponse du délégué que le mandat au sein du conseil national doit être considéré en soi comme un « mandat secondaire » tel que le prévoit l'exposé des motifs, dès lors que les membres du conseil national n'ont pas été élus directement par les membres de l'Ordre.

9.2. En ce qui concerne la révocation du mandat d'un membre du bureau d'un conseil de l'Ordre, il semble devoir découler du régime en projet que cette révocation entraîne également la perte du mandat électif de membre du conseil de l'Ordre, étant donné que l'article 43/3, § 3, 2°, en projet, de la loi du 26 juin 1963, qui s'applique, conformément à l'article 43/6, au remplacement de ce membre, dispose que, dans ce cas, le membre suppléant qui vient le premier en ordre utile devient membre effectif. Interrogé à ce sujet, le délégué a répondu en ces termes :

« In beide gevallen blijft de persoon lid van de provinciale raad omdat het in beide gevallen gaat om een persoon die verkozen werd. De aanduiding in de nationale raad en in het Bureau van de provinciale raad is een secundair mandaat waarbij betrokkene aangeduid maar niet verkozen wordt. Daarom verwijst artikel 43/6 enkel naar artikel 43/3, 2°, en niet naar artikel 43/3, 1°.

Maar naar aanleiding van uw vraag stellen wij vast dat deze verwijzing onduidelijk is en vragen oproept. In feite is alleen de tweede zin van artikel 43/3, 2°, van toepassing, met dien verstande dat de betrokken persoon niet mag deelnemen bij de aanduiding van zijn vervanger. We stellen daarom voor om het artikel als volgt te wijzigen:

43/6. § 3. Binnen een bureau van de raden van de Orde gaan de effectieve leden van de raad van de Orde, met uitzondering van het lid dat het voorwerp uitmaakt van de revocatiemaatregel, over tot een interne gedeeltelijke verkiezing om het lid aan te duiden dat het vacante mandaat zal waarnemen.

In het Frans:

43/6. § 3. Au sein d'un bureau des conseils de l'Ordre, les membres effectifs du conseil de l'Ordre, à l'exclusion du membre faisant l'objet de la mesure de la révocation, procèdent à une élection interne partielle pour désigner celui de leurs membres qui assurera le mandat vacant ».

Le Conseil d'État prend acte de cette réponse. Par ailleurs, il est recommandé de préciser à l'article 43/3 que la révocation prononcée à l'encontre d'un membre du bureau d'un conseil de l'Ordre n'emporte pas la révocation du mandat électif de ce membre au sein de ce conseil, afin que cela ne se déduise pas uniquement de manière implicite de la proposition de texte formulée par le délégué pour l'article 43/6.

9.3. La même observation vaut pour l'article 16 de l'avant-projet, en ce qui concerne la mesure de révocation qui peut être prononcée par le ministre qui a les Classes moyennes dans ses attributions.

9.4. La mesure nouvellement introduite pourrait, en raison du terme choisi (« révocation ») donner l'impression qu'elle peut avoir un effet rétroactif, bien que telle ne semble pas être l'intention des auteurs de l'avant-projet. Il est dès lors recommandé d'envisager de qualifier cette mesure de décision de cessation (anticipée) du mandat.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER

DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Wim GEURTS

Pierre LEFRANC